

ที่ ชย ๘๑๕๐๑/ ๒๓/๘

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร
๑๔๔ หมู่ ๖ ตำบลบ้านเพชร
อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ๓๖๑๑๐

๓ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอดำเนินการขอพระราชทานให้โรงเรียนสอนข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านเพชร

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัด สพฐ. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชรทุกแห่งและ
หัวหน้าศูนย์การศึกษาอกระบบและตามอัธยาศัยตำบลบ้านเพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร จำนวน ๑ ชุด

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร ได้รวบรวมฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนในพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร จึงขอพระราชทานข้อมูลดังกล่าว เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา สำหรับนักเรียน หรือนักศึกษาในสังกัดของท่านต่อไป รายละเอียด
ปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวันเฉลิม แก้วก้ามา)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โทร. ๐๔๔-๐๕๖๓๑๖

โทรสาร ๐๔๔-๐๕๖๓๑๕

พระเขียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๒
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภออุเจียว จังหวัดชัยภูมิ

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ประเภท	ชื่อประชาชน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
เสียงวีว, เสียงควาย (นายฮ้อย)	ชาวบ้าน ด้าน เกษตรกรรม	นายหวะ ชำนาญ ชาวบ้าน	นายหวะ มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการเลี้ยงวีว-ควาย เพื่อการค้ามาอย่างยาวนาน ค่าขายพ่อพันธุ์แม่พันธุ์วีว-ควาย พันธุ์ดี พ่อพันธุ์วีว มี ๒ สายพันธุ์ ได้แก่ (๑) สายพันธุ์ อินดู-บราซิล (๒) สายพันธุ์ อเมริกัน-บรามัน และควายสายพันธุ์ไทยแท้	การเลี้ยงวีว-ควาย มีบทบาทสัมพันธ์กับ วิถีชีวิตของคนอีสาน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นอาชีพที่ควบคู่กันมากับการทำนา ทำไร่ ไร่-ควาย จึงเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญต่อชุมชน คือแรงงานไถนา ผลิตปุ๋ยคอก เป็นพาหนะอำนวยความสะดวกในการเดินทางคมนาคมขนส่ง เป็นสิ่งแสดงถึงสถานะทางสังคม และเป็นสินค้าที่สามารถขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว	๗๕ ม.๖ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ อายุ ๗๓ ปี	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอกุญแจบุรี จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
หมอดำแย/ ผดุง ครรภโบริบราณ	ด้านแพทย์แผน โบราณ	นางอ้อม พลเดชา ชาวบ้าน	การทำคลอดของหมอดำแย จะไม่มีการตัดฝีเย็บ ปล่อยให้ ฝีเย็บฉีกขาดตามธรรมชาติ แผล ที่เกิดขึ้นจะทำความสะอาด โดยใช้เหล้าล้าง และด่างไฟลกับ เกลือพอกแผล	เป็นผู้ที่ช่วยทำคลอดในสมัยโบราณ ส่วน ใหญ่มักจะเป็นผู้หญิงที่มากประสบการณ์ โดยชาวบ้านจะรู้จักกันในนาม "หมอดำแย" โดยมักจะเดินทางไปให้บริการตามบ้านของ ผู้ที่จะทำการคลอดลูก เมื่อหมอดำแยมาถึง ต้องมีการคัดท้อง ให้เด็กอยู่ในท่าปกติทำ เช่นนี้ประมาณ ๒.๓ ครั้ง เพื่อเตรียมตัวก่อน คลอด จะทำให้เด็กคลอดง่าย และปลอดภัย ในบางที่จะมีการใช้เชือกและผ้ามัดข้อไว้ให้ หญิงมีครรภ์เอนหรือเอนียงรังขณะเบ่ง คลอด ขึ้นอยู่กับหมอดำแยที่ทำการคลอดนั้น วิธีแบบไหนและอาจต้องมีคนหนุนหลัง คอย ช่วยช่วยผลักและขมท้อง	๒๑ ม.๓ ต.บ้านเพชร อ.กุญแจบุรี จ.ชัยภูมิ อายุ ๘๓ ปี	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์	ชื่อปราชญ์	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
ขับร้องสารภัญญะ คณะ เพชรแสงธรรม	ตำบลศิลปะการแสดง	ชาวบ้าน ช่าวบ้าน	สรภัญญะ เนื้อหาจะเกี่ยวกับคติ ธรรมสอนใจ บาบพญคุณโฑษ เพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมอีสานให้คงอยู่กับ ท้องถิ่น	สรภัญญะ เป็นการสวดมนต์ในทำนองสังโยค เป็นบทสวดประเภทหนึ่งที่อยู่ปากและ อุบาสิกในภาคอีสานนิยมสวดกันในอุโบสถ ศีล (วันพระ) หรือบางครั้งก็นำมาสวด ประชันกันว่าคณะสวดหมู่บ้านใดจะสวดได้ ไพเราะ และบทสวดใดใครจะมีคารมคมคาย กว่ากัน ปัจจุบัน การสวดสารภัญญะของชาว อีสานนั้น นิยมสวดกันในงานศพ งาน ทอดผ้าป่า งานกฐิน งานทอดเทียน งาน กวนข้าวทิพย์และกิจกรรมในวันพร ส่วน ภาคกลางนิยมร้องในงานศพ เช่นเดียวกับ การสวดพระอภิธรรม	บ้านหนอง เหลื่อม ม.๖ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
จักสานไม้ไผ่	ด้านที่ดัดกรรม/ จักสาน	นายบัวพาน หล้าเพชร	เครื่องจักสานเป็นงานศิลปะ ที่ดัดกรรมที่มนุษย์คิดวิธีการต่าง ๆขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวันด้วยวิธีการสอด ขัดและสานกันของวัสดุที่เป็นเส้น เป็นริ้ว โดยสร้างรูปทรงของสิ่ง ประดิษฐ์ขึ้นนั้นตามความ ประสงค์ในการใช้สอยตามสภาพ ภูมิศาสตร์ ประสานกับ ขนบธรรมเนียมประเพณีความ เชื่อศานาและวัสดุในท้องถิ่น นั้นๆ ปัจจุบันพบว่าในหลาย ท้องถิ่น เครื่องจักสานได้กลายมา เป็นอาชีพรองจากการทำไร่ ทำ นา เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษ ในช่วงต่อไป	การทำเครื่องจักสานในประเทศไทยมีการทำ สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ราว ๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว การเรียกเครื่องจัก สานว่า “จักสาน” นั้น เป็นคำที่เรียกขึ้น ตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสาน เพราะ เครื่องจักสานต่างๆ จะสำเร็จเป็นรูปร่างที่ สมบูรณ์ได้นั้นต้องผ่านกระบวนการจัก การ สาร และการถัก ไม้ไผ่ เป็นไม้ที่ใช้ทำเครื่อง จักสานมากมายหลายชนิด มีลักษณะเป็นไม้ ปล้อง เป็นข้อ มีหนาม และแขนงมาก เมื่อ แก่จะมีสีเหลือง โดยจะนำส่วนลำต้นมาใช้ จักเป็นดอกสำหรับสานเป็นภาชนะต่างๆ เช่น ตะกร้า กระต๊อบ กลองข้าว หวดนั่งข้าว กระดังงะ ลอม หมวก เป็นต้น	๕๘ ม.๖ ต.บ้านเพชร อ. ภูเขียว จ.ชัยภูมิ อายุ ๘๑ ปี	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
ทอผ้าไหมมัดหมี่	ด้านหัตถกรรม	นางถาวร หล้าเพชร ชาวบ้าน	มัดหมี่ เป็นชื่อที่เรียกกรรมวิธีการทอผ้าอย่างหนึ่ง ที่นำเอาเส้นด้ายมามัดเป็นเปลาะๆ ตามลายแล้วนำไปย้อมสีให้เกิดสีสันและลวดลายที่ต้องการเพิ่มความงดงามและควมมีเสน่ห์ให้แก่มัดหมี่	การทอผ้ามัดหมี่เป็นภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวนอำเภอบ้านหมี่ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งนอกจากจะนิยมทอกันไว้ใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับตนเอง และสมาชิกภายในครัวเรือนแล้ว ยังมีการทอขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรม ประเพณีต่างๆ	บ้านหนอง เทือกม ม.๖ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอกัญชีเยว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
หมอปราหมณ์	ด้านพิธีกรรม ชาวบ้าน	นายไอลาส ซาลีเชียว ชาวบ้าน	เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีผู้คนเคารพนับถือ มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลไพเราะ ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธี เกิดความเชื่อถือ และเกิดความซาบซึ้ง และเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ยินดีจะทำขวัญมากเพื่อส่งมอบผู้ที่จะเข้าบวชในพระพุทธศาสนาให้เห็นถึงพระคุณของบิดามารดาด้วยความเต็มใจ	ชาวไทยอีสานมีความเชื่อเรื่องขวัญมาแต่โบราณ ขวัญเป็นสิ่งไม่มีตัวตน เชื่อว่าคล้ายกับจิต หากมีเหตุที่ทำให้ขวัญไม่เต็มใจ ความเจ็บป่วยไปทำงานต่างถิ่น หรือมีเหตุให้ตกใจเสียใจ ขวัญจะหนีออกจากตัวจนจะต้องทำการเรียกขวัญ ชาวอีสานเรียก “พิธีสู่ขวัญ” หรือ “พิธีสูตร” หรือ การบายศรีสูตรขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัวให้มีกำลังใจ ส่งเสริมจิตใจให้ดีขึ้น ชาวอีสานมีพิธีบายศรี สู่ขวัญ หลายประเภท การสู่ขวัญเด็ก การสู่ขวัญนา, เเมร การสู่ขวัญปู่ย่า การสู่ขวัญคนเจ็บป่วย การสู่ขวัญนา การสู่ขวัญลาน การสู่ขวัญข้าว การสู่ขวัญเฒ่าข้าว การสู่ขวัญเอือน เป็นต้น	๙/๑ ม.๓ ต.บ้านเพชร อ.กัญชีเยว จ.ชัยภูมิ อายุ ๗๓ ปี	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
ตีมีด	ด้านหัตถกรรม	นายประเสริฐ แสนศรีจ	นายประเสริฐ ตีมีดมานานกว่า ๒๐ ปี ตีมีดตีมีด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งมีด สวยงาม มีดทำครัว หรือมีดสะสม ปัจจุบัน มีรายได้หลักจากการตีมีด ขายหน้าร้าน ส่ง ทำ และขายออนไลน์ มีลูกค้าซื้อมารำเรียน และขยายเพิ่มอีกหลายสาขา	การตีมีด มีขั้นตอนดังนี้ ๑. คัดเลือกเหล็ก ตัดเหล็กขึ้นรูป ๒. ตีเหล็กอ่อนขึ้นรูปมีด ๓. ตีเหลาใบมีด แต่งทรงมีด/ตีกลั่น ๔. เจียรเหล็กขัดมีด, ชุบใบมีดด้วยน้ำมัน ๕. อบคืนไฟใบมีด ๒ รอบและการอบมอล ไล่ซ้หลังใบมีด ๓ รอบ ๖. ขัดใบมีดแบบละเอียด ๗. เข้าค้ำมีดด้วยอีพ็อกซี่, ลับมีดอย่าง ละเอียด ๘. ใช้ตีใบมีดด้วยน้ำมันมะพร้าวและ เก็บรักษา ๙. การนำเสนอขายหน้า/ร้านออนไลน์	๙ ม.๖ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ อายุ ๔๗ ปี	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์	ชื่อปราชญ์	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
ตีมีด	ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม	ชาวบ้าน นายสุนันท์ หมูโสภัญ นายนิรุจ พรหมมา นายประสาธ รัถสินท นายยุทธพงษ์ พุ่มพวง นายวิทยา ขำไถล นางณนอม หล้าเพชร นางอริศรา ขวัญเย็น นายสุพจน์ ชำนาญธรรม นายสุจินัน อ่อนอุทัย นายวิฑูรย์ บุตรศรี นายณัฐพงษ์ บ่อมสุวรรณ	กลุ่มตีมีดสวย บ้านหนองงูเห่าล้อม ได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพ พัฒนาตีมีดตีมีด ขยายตลาด ขยายฐาน การผลิตในครัวเรือนต่างๆ ให้มีคุณภาพ มาตรฐานตามความต้องการของตลาด มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม และ พัฒนาตีมีดอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้าง รายได้หลักภายในครอบครัวและชุมชน		ม.๖ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ	

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๖
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ชื่อภูมิปัญญา	ปราชญ์ ชาวบ้าน	ชื่อปราชญ์ ชาวบ้าน	จุดเด่นของภูมิปัญญา	ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	ที่อยู่/ที่ตั้ง	หมายเหตุ
ตีตีพิน	ด้านศิลปะ การ แสดง	นายผ่านชัย ประทีปเมือง ชาวบ้าน	เป็นผู้มีความสามารถในการตีตีพิน ตามท่วงทำนอง(ลายพิน) อีสาน โดยมีพรสวรรค์ ผีกลั่นด้วยตนเอง	พินของคนอีสาน เป็นเครื่องดนตรีที่มี สายซึ่งเป็นคันธนู ใช้ตีตเล่าน หรือผูก หัวว่าว ซักขึ้นไปในท้องฟ้าให้ลมพัด แล้วเกิดเสียงส่วนที่เป็นต่าเสียงนั้น น่า ที่จะมาจาก ๒ ทาง คือจากกระบอกไม้ ไผ่ เพราะยังมีพินกระบอกไม้ไผ่ให้เด็ก เล่น และอีกทางหนึ่งมาจากพินสาย เครือหญ้านาง ซึ่งชุดหลุมลงไปดิน เป็นต่าขยายเสียง และซึ่งสายเครือ หญ้านางเป็นสายพินพาดบนปากหลุม นั้น มีดหัวท้ายของสายเข้ากับหลัก ๒ หลัก	๕๒ หมู่ ๓ ต.บ้านเพชร อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ อายุ ๖๖ ปี	

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

เลี้ยงวัว-ควาย

บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ ๖ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๗๓ ปี

นายหระ ชำนาญ เจ้าของ ว.ชำนาญฟาร์ม

นายสรรัช เทพเทียน และนายศุภกฤต อาตจันทร์ ผู้สืบทอดกิจการ

ควายไทยของ ว.ชำนาญ ฟาร์ม มีการดูแลและให้อาหารที่มีคุณภาพ ได้แก่ หญ้าและฟางข้าว เพื่อมุ่งให้ได้ผลิตผลและผลกำไรสูง เป็นที่ต้องการของตลาดต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านแพทย์แผนโบราณ (หมอดำแย)

นางอัม พลเดชา

(หมอดำแยประจำหมู่บ้าน)

บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่.๓ ตำบลบ้านเพชร อำเภอกัญชีเยว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๘๓ ปี

หมอดำแย/ ผดุงครรภ์โบราณ

หมอดำแย เป็นผู้ช่วยทำคลอดในสมัยโบราณ ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิงที่มากประสบการณ์ โดยชาวบ้านจะรู้จักกันในนาม "หมอดำแย" โดยมักจะเดินทางไปให้บริการตามบ้านของผู้ที่จะทำการคลอดลูก เมื่อหมอดำแยมาถึงต้องมีการตัดท้อง ให้เด็กอยู่ในท่าปกติทำเช่นนี้ประมาณ ๒.๓ ครั้ง เพื่อเตรียมตัวก่อนคลอด จะทำให้เด็กคลอดง่าย และปลอดภัย ในบางที่จะมีการใช้เชือกและผ้ามัดข้อไว้ให้หญิงมีครรภ์โหนหรือเหนี่ยวรั้งขณะเบ่งคลอด ขึ้นอยู่กับหมอดำแยที่ทำคลอดนัดวิธีแบบโหนและอาจต้องมีคนหนุนหลัง คอยช่วยพยุงและชมท้อง การทำคลอดของหมอดำแยจะไม่มีการใช้เข็มเย็บ ปล่อยให้ฝีเย็บรักษาตามธรรมชาติ แผลที่เกิดขึ้นจะทำความสะอาดโดยใช้เหล้าล้าง และตำโพลกับเกลือพอกแผล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดง

คณะสรภัญญะ เพชรแสงธรรม

บ้านหนองงูเห่าล้อม หมู่ ๖ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม(จักสานไม้ไผ่)

นายบัวพาน หล้าเพชร บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ ๖ บ้านหนองงูเหลือม

ตำบลบ้านเพชร อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

งานจักสานไม้ไผ่ เกิดขึ้นโดยการใช้ไม้ไผ่มาจัก ผ่า ฉีก ให้เป็นเส้นบาง ๆ แล้วนำมาขัด สาน สอด ไขว้ ขึ้นโครงเป็นรูปทรง ทำเป็นภาชนะ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรม และหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความผูกพันและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของ คนไทยมาอย่างยาวนาน แสดงได้ถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา บรรพบุรุษ มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีอยู่ในทุกภาคของ ประเทศ ด้วยเป็นทั้งหัตถกรรมที่เป็นของใช้ในครัวเรือนและชีวิตประจำวันจนถึงเป็นอาชีพที่เป็นแหล่งรายได้อีกด้วย การสร้างสรรค์งานจักสานไม้ไผ่ต้องใช้ทั้งภูมิปัญญา ความประณีต ความละเอียดอ่อน และทักษะฝีมือเชิงช่าง ตั้งแต่ การรู้จักคุณสมบัติของไม้ไผ่แต่ละชนิดที่มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ประโยชน์ในการจักสาน การเตรียมเส้นเพื่อการสานที่เหมาะสมกับการสานผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ และที่สำคัญคือการสานขึ้นรูปจนสำเร็จเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่นำไปใช้ประโยชน์ใช้สอยตามที่ต้องการ งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่จึงยังคงเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ ยังคงมีการสืบทอดต่อกันมา นับจากอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาในการทำงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ทั่วไป จะมีขั้นตอนและวิธีการผลิต ของงานหัตถกรรมที่เหมือน หรือ แตกต่างกันไปตามรูปแบบ รูปทรง องค์ความรู้ภูมิปัญญาและ ทักษะฝีมือของช่างที่สั่งสมมาแต่โดยปกติจะมีกระบวนการ ขั้นตอนในการทำที่คล้ายคลึงกันในแถบทุกภาคในประเทศไทย การเตรียมวัตถุดิบเพื่อการสานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ก็ถือเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาในการเตรียม วัตถุดิบ เพื่อให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพ ไม่เป็นมอด ไม่ขึ้นรา ได้เส้นตอกที่มีขนาดสม่ำเสมอตามที่ต้องการ และมีสีสันทนสวยงาม และมีลวดลายที่เหมาะสมกับชิ้นงาน การเพิ่มเติมความสวยงาม และความคงทนให้กับชิ้นงาน รวมทั้งการมีคิดค้น พัฒนาหาเทคนิควิธีการป้องกันมอดและแมลงของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานด้วย การรมควันที่สามารถทำให้เครื่องจักสานมีผิวแห้งสนิทไม่ขึ้นรา ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ทำงานจักสานนั้น จะนิยม นำไม้ไผ่ที่ได้ มาแช่ลงน้ำทิ้งไว้ ๗ ถึง ๑๐ วันเพื่อป้องกันแมลง และบางครั้ง ใช้กรรมวิธีการตากแห้งเพื่อช่วยสกัดน้ำมันไผ่ออกเป็นการ สร้างความคงทน แข็งแรง และความสวยงามให้ไม้ไผ่ยิ่งขึ้น

นายบัว หล้าเพชร ร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่น ให้ความรู้เด็กและเยาวชน เรื่องการจักสานไม้ไผ่ ลายพื้นฐาน

๓. การเตรียมเส้นพุ่ง

๓.๑ การคั่นเส้นพุ่ง

นำเส้นไหมที่ลอกกาแล้ว มาคั่นเส้นพุ่งโดยใช้โสมมัดหมี่โบราณที่เป็นไม้มีหลัก ๒ หลัก โดยการคั่นเส้นพุ่งแต่ละลายจะมีจำนวนลำไม้เท่ากันขึ้นอยู่กับลาย เช่น ลายหมี่ข้อโบราณจะมีลำประมาณ ๔๑ ลำ โดยแต่ละลำจะมี ๔ เส้นด้าย โดยการทำให้คั่นตรงกลางระหว่างลำไว้ การคั่นเส้นพุ่งจะทำการคั่นประมาณ ๒ รอบ ของแต่ละลำไปกลับ เมื่อทำการคั่นเสร็จแล้วให้ทำการมัดหัวลำตามไฟที่คั่นไว้

๓.๒ การมัดหมี่

การมัดหมี่เป็นกระบวนการมัดตามจุดจากลายที่ออกแบบด้วยเชือกฟางหรือเชือกชนิดอื่นๆ แต่ปัจจุบันนิยมใช้เชือกฟางเพราะหาซื้อง่าย และสะดวกกว่า หลังจากนั้นนำเส้นไหมออกจากโสมมาย้อมสีตามครั้งของเจดสีที่ต้องการหรือตามการที่มัดหมี่ไว้ โดยบริเวณที่มัดหมี่ไว้จะไม่ติดสี สำหรับการย้อมผ้าต้องย้อมหลังการนำเส้นไหมที่ย้อมครั้งแรกตากแดดให้แห้งเสียก่อน การมัดหมี่เริ่มด้วยการมัดเก็บขาว โดยการมัดหมี่แบ่งเป็น ๒ วิธี คือ

๑. การมัดลายทุกลายในหัวหมี่เดียวกัน
๒. การมัดแยกแต่ละลายในหัวหมี่แล้วนำมาต่อในขั้นตอนการทอผ้า

๓.๓ การกรอเส้นไหมเข้าหลอด

โดยการนำหัวมัดหมี่ที่แกะเชือกฟางออกแล้วใส่ในกงเพื่อกรอเส้นไหมเข้าอัก จากนั้นทำการกรอเส้นไหมจากอักเข้าหลอดด้ายด้วยไน ซึ่งจะต้องเรียงลำดับหลอดด้ายตามหลายลายสีที่ออกแบบไว้

๔. การทอผ้ามัดหมี่

การทอผ้าไหมจะเริ่มเมื่อเตรียมฟืม และเส้นพุ่งเสร็จแล้ว โดยใช้หลอดด้ายที่เรียงลำดับเจดสีหรือลายไว้แล้วใส่ในกระสวยเพื่อทอด้วยการพุ่งกระสวยผ่านร่องสลัของลำไหมไปมา ซ้ายขวา จนสุดเส้นยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม (ทอผ้ามัดหมี่)

นางถาวร หล้าเพชร

ประธานกลุ่มสตรีมัดหมี่ทอผ้า

บ้านหนองจูเหลื่อม หมู่ ๖

ตำบลบ้านเพชร อำเภอกุฉีชุม จังหวัดชัยภูมิ

การทอผ้าไหมมัดหมี่ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

๑. การคันเครื่องเส้นยืน

นำเส้นไหมยืนที่ทำการลอกกวาไหม และทำการย้อมสีพื้นเส้นไหมแล้วเข้ากงเพื่อกรอกเส้นไหมเข้าอีก แล้วนำเส้นไหมที่กรอกด้วย
อีกนำเข้าหลักพิมพ์เพื่อคันเส้นยืนเตรียมการทอ

๒. การเตรียมพิมพ์ทอผ้า

นำเส้นยืนที่คันเครื่องเสร็จแล้วมาจัดเรียงเข้าฟันหวี โดยให้แต่ละช่องประกอบด้วยเส้นไหมประมาณ ๒ เส้นหรือตามความ
ต้องการ พร้อมขึงเส้นด้ายให้ตึง จัดเรียงเส้นด้ายให้เรียบร้อยร้อย และเก็บตะกอก สำหรับการทอต่อเนื่อง ที่มีการเก็บตะกอกไว้
แล้วจะใช้วิธีการสืบเครื่องทูก โดยนำเส้นยืนมาผูกกับเส้นด้ายเดิมที่ได้เก็บตะกอกพิมพ์ไว้ก่อนแล้ว ด้วยการผูกแต่ละเส้นด้าย
ตามลำดับให้ครบทุกเส้น พร้อมทำการจัดเส้นยืน ตะกอก และพิมพ์บนกี่ทอผ้าให้เรียบร้อย พร้อมทอตะกอกที่เหลือในช่วงการต่อ
เส้นด้ายให้เรียบร้อยจนหมดจนเริ่มเส้นด้ายที่ต่อใหม่ทั้งหมด เพื่อให้เส้นยืนที่จะเริ่มทอตั้ง แน่น เมื่อจัดเรียงเส้นยืนเรียบร้อย
ให้นำน้ำแป้งข้าวหรือแป้งมันสำปะหลังฉีดยาหรือใช้ผ้าชุบทาให้ทั่วเส้นไหม พร้อมปล่อยให้แห้ง และทาด้วยขี้ผึ้งหรือไข
สัตว์ เพื่อให้เส้นด้ายมีความแข็งแรง และลื่น ไม่ขาดง่ายหรือเป็นขุยจากการเสียดสีขณะการทอ

คันตรงกลางระหว่างลำไว้ การคันเส้นพุ่งจะทำการคันประมาณ ๒ รอบ ของแต่ละลำไปกลับ เมื่อทำการคันเสร็จแล้วให้ทำการ
มัดหัวลำตามไฟที่คันไว้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านพิธีกรรม

นายโอภาส ชาลีเขียว

(หมอพรหมณ์ทำขวัญ)

บ้านเลขที่ ๘/๑ หมู่ ๓ ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อายุ ๗๓ ปี

หมอพรหมณ์ทำขวัญ

ชาวไทยอีสานมีความเชื่อเรื่องขวัญมาแต่โบราณ ขวัญเป็นสิ่งไม่มีตัวตน เชื่อว่าคล้ายกับจิต หากมีเหตุที่ทำให้ขวัญไม่ดีเช่น ความเจ็บป่วยไปทำงานต่างถิ่น หรือมีเหตุให้ตกใจเสียใจ ขวัญจะหนีออกจากตัวตน จะต้องทำการเรียกขวัญ ชาวอีสานเรียก “พิธีสู่ขวัญ” หรือ “พิธีสูตร หรือ การบายศรีสูตรขวัญ เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่กับตัวให้มีกำลังใจ ส่งเสริมจิตใจให้ดีขึ้น ชาวอีสานมีพิธีบายศรีสู่ขวัญ

นายโอภาส ชาลีเขียว เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีผู้คนเคารพนับถือ มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลไพเราะ ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธี เกิดความเชื่อถือ และเกิดความซาบซึ้ง และเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ พร้อมทั้งเป็นผู้ที่ยินดีจะทำขวัญนาคเพื่อสั่งสอนผู้ที่เข้าบวชในพระพุทธศาสนาให้เห็นถึงพระคุณของบิดามารดาด้วยความเต็มใจ

หมอพรหมณ์ทำขวัญนาค

พราหมณ์สู่ขวัญงานแต่ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม (ช่างตีมีด)

นายประเสริฐ แสนเสร็จ เจ้าของร้านมีด ช่างมนต์

บ้านเลขที่ ๙ หมู่ ๖ บ้านหนองงูเหลือม ตำบลบ้านเพชร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

เจ้าของร้านตีมีด ช่างมนต์ ที่มีมานานกว่า ๒๐ ปี ฝีมือตีมีด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งมีดสวยงาม มีดทำครัว หรือมีดสะสม ปัจจุบัน มีรายได้หลักจากการตีมีด ขายหน้าร้าน สั่งทำ และขายออนไลน์ มีลูกศิษย์มาร่ำเรียน และเปิดกิจการตีมีดอีกหลายร้านในบ้านหนองงูเหลือม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปการแสดง (คีตพิณ)

นายผ่านชัย ประทีปเมือง

ประวัติ

เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๐๑ อายุ ๖๖ ปี อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๓ ตำบลบ้านเพชร อำเภอกุฉีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

การศึกษา

ประถมศึกษา (ป.๔)

อาชีพ

ทำนา ไร่นาสวนผสม เลี้ยงสัตว์

จุดเด่นของภูมิปัญญา

เป็นผู้มีความสามารถในการคีตพิณตามท่วงทำนอง(ลายพิณ) อีสาน โดยมีพรสวรรค์ ฝึกฝนด้วยตนเอง ครบถ้วนแก่การสืบทอด และเผยแพร่แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น

พิณของคนอีสาน เป็นเครื่องดนตรี ที่มีสายจึงเป็นคันทวน ใช้ตีเล่น หรือผูกหัวว่าว ชักขึ้นไปในท้องฟ้า ให้ลมพัดแล้วเกิดเสียงส่วนที่เป็นเต้าเสียงนั้น นำที่จะมาจาก ๒ ทาง คือจากกระบอกไม้ไผ่ เพราะยังมีพิณกระบอกไม้ไผ่ให้เด็กเล่น และอีกทางหนึ่งมาจากพิณสายเครือหญ้านาง ซึ่งขุดหลุมลงไปใต้ดิน เป็นเต้าขยายเสียง และชิงสายเครือหญ้านางเป็นสายพิณพาดบนปากหลุมนั้น มัดหัวท้ายของสายเข้ากับหลัก ๒ หลัก

